

macijske sheme. Knjiga završava kazalima skraćenica, zasebno geografskih i osobnih imena, čime je upotpunjen instrumentarij za efikasnije služenje knjigom.

Na izradi popisa skoro tri tisuće palih boraca iz Istre radila je pored autora posebna komisija Saveza boraca NOR-a Istre. Na manjkavosti tog popisa ukazalo je i uredništvo u predgovoru, ali samo načelno, uz poziv čitaocima na suradnju za dopune i ispravke. Manjkavosti tog popisa su tolike da je ovakav stav uredništva i nakladnika neprihvatljiv. Polazeći od toga da se za 25 godina, koliko nas dijeli od završetka rata, **moralo učiniti** bar to da se sastavi spisak poginulih, frapira činjenica da se objavljuje takav netačan i nepotpun spisak: u njemu nema onih pripadnika istarskih jedinica koji nisu rođeni Istrani, (izuzetak čini popis Talijana iz Italije koji su opravdano navedeni); izostavljeni su poginuli politički radnici, odbornici i drugi aktivisti, imena poginulih Talijana pisana su etimološki, ali u mnogim slučajevima i samo fonetski; nije bilo tačnih kriterija u pogledu granice na sjeveru i istoku Istre, pa su u spisku i ona imena kojih po nekom teritorijalnom principu ne bi trebalo biti; za Istru kao višenacionalnu pokrajinu trebalo je uz ostale podatke uvesti i nacionalnost itd.

Uredništvo je ovo djelo nazvalo monografijom, što ona nije već je samo dobra spomenica publicističko-memoarskog karaktera. Način na koji je pisac izložio politička i vojna povijesna zbivanja predstavlja jednodimenzionalnu narativnu deskripciju. Učinio je to kao sudionik tih zbivanja s puno emotivne i političke angažiranosti i s puno dobrih nakana. Redanjem, povezivanjem, citiranjem i prepričavanjem dokumentarne i memoarske građe i uklapanjem vlastitih uspomena stvorena je kronologija zbivanja u kojima autor vidi i daje samo epsku stranu, lišenu političkih i vojnostručnih analiza. Najvrednije je što se iz cijelog djela može dobiti pregled sadržaja izvora kojima se pisac služio i koje je naveo u fusnotama.

Nikola Crnković

PETI KONGRES POVJESNIČARA JUGOSLAVIJE

Savez povijesnih društava Jugoslavije organizirao je u Ohridu od 5. do 7. rujna 1969. godine 5. kongres povjesničara Jugoslavije. Za priredbu ovog skupa preuzeo je skrb domaćin Društvo na istoričarite na Makedonija.

U okviru pretkongresne djelatnosti održani su: međunarodni simpozij »Pokreti otpora na Balkanu tijekom drugog svjetskog rata«, simpozij o pedagoško-metodskom obrazovanju nastavnika povijesti i savezno savjetovanje arhivskih radnika. Već su ovi skupovi 3. i 4. rujna okupili veliki broj znanstvenih i stručnih radnika u Ohridu, tako da se na Kongresu povjesničara našlo preko tisuću sudionika, od kojih najviše prosvjetnih radnika.

Temeljna tematika Kongresa bili su etnički i nacionalni procesi u našim zemljama pa je pretežan broj tema (66) bilo iz perioda 19. i 20. stoljeća, dok je sva starija povijest bila zastupljena sa 16 tema. Rad se odvijao na plenumu i u tri sekcije. Od predviđene 82 teme, dvije su obrađene na plenumu, sedamdesetak u sekcijama; desetak autora nije došlo na Kongres pa su njihovi prilozima izostali.

Većina referenata je tek na Kongresu u Ohridu doznala da je vrijeme čitanja saopćenja ograničeno na svega dvadeset minuta, pa su gotovo svi morali kratiti svoje sastavke, što je pretežno išlo na uštrb znanstvene komponente.

Od 16 autora iz SR Hrvatske bilo je 7 profesora i docenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 7 suradnika iz ostalih znanstvenih i prosvjetnih institucija u Zagrebu, te po jedan autor iz znanstvenih institucija Rijeke i Zadra.

Prošlost krajeva kvarnersko-istarske regije tretirana je u tri znanstvena saopćenja, čiji su autori: viši naučni suradnik Historijskog instituta JAZU dr Ivan Erceg (»Struktura stanovništva i njen preobražaj — sjevero-jadranskim lukama tokom 18. st.«), asistent Sjeverojadranskog instituta JAZU u Rijeci, prof. Petar Strčić (»Počeci

organiziranog političkog pokreta Hrvata u Istri u 19. st.«) i suradnik Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, pukovnik Vojmir Kljaković (»NOP i pitanje jugoslavenske zapadne granice 1941—1945.«).

U radu J. Ercega predočeni su uvjeti i faktori gospodarskog jačanja sjeverojadranskih luka u 18. stoljeću, a kao posljedica toga etničke promjene nastale naseljavanjem novog ljudskog elementa u gradove, jačanje vanagrarne djelatnosti, uobličavanje urbanog načina života i mijenjanje društvene i gospodarske strukture gradova; sve to reflektiralo se i na postupnu komplementarnu transformaciju pučanstva uz lučke gradove i po sjeverojadranskim otocima.

P. Strčić upozorio je na još nerazrađenu i neispitanu problematiku početaka organiziranog političkog pokreta Hrvata u Istri s Krkom, Cresom i Lošinjem. Mijena političkog statusa ovih krajeva iz jednog okružja austrijsko-ilirskog primorja u pokrajinu s vlastitim saborom otvorila je proces političkih borbi i nacionalnih političkih pokreta. Uz napore malobrojnih hrvatskih zastupnika u Istarskom saboru, borbu protiv negativnih rezultata laiciziranja škola i reorganizacije općina, počeci pokreta obuhvaćaju akciju nacionalnog i političkog osvješćivanja masa čitaoničkim pokretom, izdavanjem kalendara »Istran« i tiskanjem najvažnijeg i najdugotrajnijeg (1870—1915) hrvatskog lista u Istri »Naše sloge«, taborovanje kao oblik masovnog političkog saborovanja, te izborne borbe. Osvjetljavanje političke potke ovog pokreta uvodi nas u praćenje reflektiranja ideja ilirstva, jugoslavenstva i pravaštva u Istri i Kvarnerskim otocima.

Krčani su dali vrijedan doprinos ovom političkom pokretu i to ne samo time što je na otoku otvorena čitaonica (Vrbnik) koja spada među prve, i što je Krk postao jedno od najznačajnijih uporišta pokreta, već i po tome što su iz svojih redova dali vrijedne kadrove cijelom ovom pokretu. Među njima je Anton Karabaić iz Punta, uz biskupa Jurja Dobrilu s kojim je bio vezan osobnim prijateljstvom, jedna

od najmarkantnijih ličnosti narodnog preporoda i hrvatskog političkog pokreta u Istri. Dovoljno je reći da je bio prvi glavni urednik »Naše sloge« i figurirao kao vlasnik i izdavač, a upravo tim listom počinje organizirani politički život u Istri i Kvarnerskim otocima.

V. Kljaković je utvrdio nedvojbenu povezanost i uvjetovanost razvoja NOP-a, osobito na Kvarneru, na njegovu zaleđu i Istri, te u Sloveniji i njezinom primorju, s problemom rješavanja jugoslavenske zapadne granice. Politička i vojnička snaga NOP-a s obje strane bivše rappalske granice bila je odlučujući čimbenik koji je još za vrijeme rata utjecao na prilaz rješenju granica Hrvatske i Slovenije prema Italiji.

Na kraju Kongresa održana je redovna skupština Saveza povijesnih društava Jugoslavije, na kojoj je, pored pozitivne ocjene Kongresa, odlučeno da se 6. kongres povjesničara održi u Crnoj Gori i da novoizabrani glavni odbor saveza zasjeda naizmjenice u pojedinim republičkim centrima.

Nikola Crnković

ŠKOLA JAROSLAVA ŠIDAKA

Nedavno se navršilo dvadeset godina postojanja Povijesnog društva Hrvatske; gotovo je istovremeno pala i dvadesetogodišnjica izlazenja »Historijskog zbornika«, glasila društva, kao i 20 godina uredničkog rada sveučilišnog profesora dra Jaroslava Šidaka na ovom zborniku. U našim poslijeratnim izdavačkim pothvatima zaista je rijedak slučaj da netko tako dugo bude glavni urednik jedne edicije, pa je vrijedno uočiti ovaj podatak. S druge strane, neobično visok znanstveni nivo na kojem je Šidak uspijevao i još uvijek uspijeva održati ovaj zbornik, svakako je činjenica preko koje se također ne može prijeći. Naime, rotacije s dobrim ili lošim posljedicama izbacivale su na površinu nove ili »nove« historičare i »historičare«, svježih ili »svježih« ideja; časopisi su izlazili ili nesta-

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ
PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ
RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:
PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:
dr BRANKO FUČIĆ